Ч. 38 (12.694). Львів, пятниця 20. лютого 1931. Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem. Рік LII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10. II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 30·00 „
Річно 60·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці і Канаді, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр. Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Еспанські події.

Львів, 18. лютого 1931.

Теперішні події в Еспанії поставили цю державу в осередок уваги цілого політичного світа. І нічого дивного, бо внутрішне політичне положення Еспанії з дня на день комплікується. Одна подія заскакує й випереджує іншу. Вся країна обнята такими судорогами, які звичайно потрясають державами перед далекосяглими у наслідках державними переворотами. Всі пресові агенції виловлюють скрупулятно навіть дрібниці з політичного життя Еспанії та змальовують тамошню ситуацію дуже понурими красками. Впливова преса твердить, що події пруть цю країну до революції. І цілком слушно, бо ось останні вістки з Мадриду кажуть, що там актуальною стала вже й кріза династії. Правлячий досі уряд Беренґера подався до димісії, а нового уряду ніяк зложити не можна. Якіж причини теперішнього положення в Еспанії? І де шукати джерела тих подій, що можуть кинути цю країну в крутіж революції?

Відповіди на ці питання треба шукати в державному устроєві Еспанії, в її конституції та в подіях останнього десятиліття, звязаних з нарушуванням основного конституційного закону. Еспанія є, як відомо, конституційною монархією. Обовязує в ній перестаріла конституція з 30. червня 1876 р. На основі 32 параграфу тієї конституції король має право розвязувати парлямент з тим, що по розвязанні до трьох місяців мусить розписати нові вибори та скликати новий парлямент. Побіч парляменту істнує там сенат. Третина членів сенату це т. зв. віриліс'ти, то є члени королівської родини, родові еспанські маґнати, архиєпископи і численні високопоставлені урядові особи. Крім того король має право іменувати сенаторів зпоміж б. міністрів, зпоміж єпископів та інших впливових чинників. Отже сенат був там все сильною фортецею династії. Та сама конституція дає королеві право призначувати міністрів зпоза парляменту. Попри те в конституції є ще й постанова, силою якої король може обмежитись до призначення одного тільки міністра, що може вести аґенди цілого уряду та видавати законні постанови з обовязуючою силою. На основі цієї конституційної постанови правив Еспанією по диктаторськи протягом сімох років ґен. Прімо де Рівера. Конституція містить також постанови про те, що ні еспанські громадяни ні чужинці не можуть бути на території держави арештовані без судового наказу, що без згоди господаря не може ніхто переступити порога його дому, ні його нарушити, що в державі обовязує листова тайна і свобода слова. Одначе на основі параграфу 17 тієїж конституції уряд може спинити силу всіх щойно наведених постанов про громадські свободи, коли цього вимагає інтерес держави.

Попри все повище еспанська конституція передбачує два роди парляменту, а саме: звичайний і конституанту, тобто парлямент, що має право зміняти основний устроєвий закон (конституцію). Звичайні парляменти можуть ухвалювати закони тільки в порозумінні з королем і за його згодою, конституційні парляменти (конституанти) можуть приймати закони без короля, то значить можуть зміняти і державний устрій. Вибори до звичайного парляменту відбуваються під „ґарантіями уряду", а до конституанти під „ґарантіями народу". У наведених точках тієї конституції криється джерело нещастя.

Сама конституція дає великі привілеї королеві з одного та далекосяглі права конституанті з другого боку. І власне тут зароджувався все конфлікт між урядом і громадянством. Король і його приклонники не хотіли ніколи допустити до скликання конституанти, а політичні партії саме до неї змагали. Звідси то дійшло до диктатури ґен. Прімо де Ривери, що протримався від 13. вересня 1923 р. до 1930 р., тобто сім років. Прімо де Рівера правив без парляменту. Ґен. Беренґер, прийшовши до влади, розписав вибори до звичайного парляменту, але всі майже еспанські впливові партії заявились проти участи в виборах, бо домагались скликання конституанти. Цьому протиставився знов король і ті політичні групи, що його підтримують. Тут і лежала причина димісії уряду Беренґера. Тут також кориниться рішення короля на відкликання розписаних виборів. Король тепер йде на уступки. Робить усякі спроби для створення уряду з ліберальних і демократичних груп, але це не вдається. До голосу приходять найлівіші групи. Чи король піде на співпрацю і з ними (якщо вони на це підуть), чи вибере іншу дорогу для виходу з положення (якщо такий вихід ще є) — побачимо вже мабуть за кілька днів.

З дотеперішньої тактики короля в останніх днях виходить, що він склонний на найдальше йдучі уступки, але за ціну збереження трону. Та настрої в краю такі, що можна кожної хвилі сподіватись вибуху. Чим більше йде на уступки король, тим сильнішою стає опозиція, що висуває чимраз то більші домагання. До чого можуть довести Еспанію революційні події — ніхто не вгадає. Революція може її кинути і в крутіж найлівіших експериментів, а далі — в пропасть руїни.

Все те наслідки боротьби за устрій, точніше наслідки нарушування постанов конституції королем і його камарилею.

Сталін і Мусоліні.

(Кореспонденція з Риму.)

Недавно, на конґресі чи нараді діячів рад. промисловости Сталін виголосив промову, присвячену, розуміється, пятирічці, що не дає совітським диктаторам спокійно спати. Думаю, що ця промова відома вже читачам „Діла" бодай у головних нарисах, і тому нагадаю лише ті уступи, що мають безпосереднє відношення до моєї статті.

Перш за все, Сталін констатує у своїй промові обєктивні можливости переведення пятирічного пляну — країна, зрештою, така багата (особливо, коли прийняти на увагу Україну і Кавказ), що, очевидячки, не лише Европа, але й Америка тремтять зі страху, передбачаючи можливости перетворення Радянщини в непереможного конкурента в усіх галузях промислової діяльности.

Щодо цього — жадного сумніву.

Але й оптимізм Сталіна починає шкутильгати, коли від „обєктивних" можливостей, себто природніх багацтв, він переходить до „субєктивних" можливостей, себто до людей, що тими багацтвами мають розпоряджати, а головно, що ті багацтва вміли би використати: „Певно, що ми маємо волю, — сказав Сталін, — але нам бракує компетентности. Техніка наша дуже часто є звичайним мітом. Дійсної вмілости ні сліду. Інжинірів дуже мало, цілком не вистарчаюче для нашої мети. Щодо культури, то Росія находиться на сто років позаду від інших країн. А хто залишається позаду, є завжди примушений отримувати поразки від інших.. Поразки, що Росія отримувала в минулому, не повинні нас тепер дивувати, бо в капіталістичному режімі кволий гине, а сильний тріюмфує. Має рацію сильний, а кволий йому служить". І Сталін вважає, що завдання російських комуністів полягає в тому, щоби Росія наздігнала інших: „дігнати інших, або загинути". При кінці промови Сталін рекомендував всім вчитися. Лише таким чином можна уникнути найгіршого: „Вчитися, вчитися, вчитися".

У відповідь на цю промову Сталіна в міланському щоденнику „Іль Пополо д'Італія" явилася стаття під заголовком „Сталіну не добре", за підписом „Арнальдо Мусоліні". Проте, я певно не відкриваю великої таємниці, зазначивши, що передовиці в „Іль Пополо д'Італія" за підписом свого брата Арнальда пише звичайно сам Беніто Мусоліні.

Тому саме, з огляду на особу опонента, і з огляду на поширювані чутки про „зближення" Італії з СРСР, що мають підставу лише — і то з застереженнями в площині чисто економічних відносин, вважаю потрібним дещо спинитися над цією статтею.

Починається вона визнанням диктаторської влади Сталіна:

Wyciąg z protokołu wspólnego z dnia 14 lutego 1931 r. Sąd okręgowy Wydział VI karny we Lwowie w sprawie konfiskaty Nr. 29. czasopisma „Dilo" z daty Lwów dnia 8. lutego 1931 r. do Sygn. VI. l. Pr. 72/31 na posiedzeniu niejawnem w dniu 14 lutego 1931 r. po wysłuchaniu zdania Prokuratora Sądu okręgowego we Lwowie postanawia: uznać za usprawiedliwioną dokonaną dnia 10 lutego 1931 r. przez Prokuratora Sądu okręg. we Lwowie konfiskatę czas. „Dilo" Nr. 29. z daty Lwów dnia 8. lutego 1931 r. zawierającego w artykule pt. „General Popowicz" w całości znamiona występku z § 24 ust. z 17. grudnia 1862 Nr. 6 ex 1863 r. zarządzić zniszczenie całego nakładu i wydać w myśl § 493 pk. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma nakaz, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21. ust. druk. z 17/12 1862 Dzpp. Nr. 6 ex 1863 tj. zasądzenie za prekroczenie na grzywnę do 400 zł. Uzasadnienie: Artykuł ten jest przedrukiem artykułu zamieszczonego w N-rze 30. Dziennika Ludowego z 7. II. 1931, który został skonfiskowany, co odpowiada znamionom występku z § 24 ust. z 17/12 1862 Nr. 6 ex 1863 r. Według §§ 487, 489, 493 pk. oraz §§ 36 i 37 ust. pras. jest zatem powyższe postanowienie uzasadnione.

Na oryginale właściwe podpisy.

Za zgodność: Lipanowicz
starszy sekretarz

Wyciąg z protokołu wspólnego z dnia 14. lutego 1931 r. Sąd okręgowy Wydział VI karny we Lwowie w sprawie konfiskaty Nr. 30. czasopisma „ ilo" z daty Lwów dnia 10 lutego 1930 r. do Syg. VI. l. Pr. 73/31 na posiedzeniu niejawnem w dniu 14 lutego 1931 r. po wysłuchaniu zdania Prokuratora Sądu okręgowego we Lwowie postanawia: uznać za usprawiedliwioną dokonaną dnia 15 lutego 1931 r. przez Prokuratora Sądu okręgowego we Lwowie konfiskatę czasopisma pt. „Dilo" Nr. 30 z daty Lwów dnia 10 lutego 1931 r. zawierającego: w artykule pt. „Starymy szlachamy" w całości znamiona zbrodni z § 65a) uk. zarządzić zniszczenie całego nakładu i wydać w myśl § 493 pk. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaję się odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma nakaz, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21 ust. druk. z 17. XII 1862 Nr. 6 ex 1862 tj. zasądzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 zł. Uzasadnienie: Ogłoszenie drukiem wymienionych wyżej ustępów artykułów ma na celu propagować wzgardę i nienawiść do administracji Państwa i przeciw jednolitemu związkowi Rzeczypospolitej przez podnoszenie haseł separatystycznych, co odpowiada znamionom zbrodni z § 65a) uk. Według §§ 487, 489, 493 pk., oraz §§ 36, 37 ust. pras. jest zatem powyższe postanowienie uzasadnione.

Na oryginale właściwe podpisy.

Za zgodność: Lipanowicz
starszy sekretarz

„Сталін є мовчазна людина. І навіть полемічні випади Троцького не змогли відірвати його від методичної роботи. Опозиційна комуністична фракція була переможена не шляхом якоїсь там полеміки по часописах, а шляхом приноровлення суворих засобів, не виключаючи висилки увязнення. Хто відчуває живу й невідхильну відповідальність влади, не може спинятися над теоретичними дрібницями".

Отже тут — але лише тут! — є повна згода. Диктатор розуміє диктатора. Два слова про радянський демпінґ: „У стислій грі інтернаціональної конкуренції для Росії не важко влучити — хитро і вміло — деякі безборонні пункти капіталістичного світу. Економічна кріза, зі своїми наслідками загальної мізерії, відбивається однаково сильно і на найбільше капіталістичних країнах".

Дещо про більшовицьку балакучість: „Красномовність провідників російського (заувазжте цей термін!) руху є розмірена в формі, але необсяжна в кількости. Щорічні доповіді на конґресах є скоріше теоретичними міркуваннями, ніж підведенням підсумків дійсно здобутого. Але тепер Сталін говорив до провідників економічних підприємств. Така красномовність щодо поодиноких ділянок є найпрактичніша і найвідповідніша. Тут вже ніяк не втечеш від конкретної дійсности і супроти наявних неуспіхів у деяких галузях промисловости, промова Сталіна набрала навіть драматичного характеру: „Або дігнати інших, або загинути".

„Інші, це очевидячки — пише Мусоліні — капіталістичні країни. Але, якщо капіталістичні країни робляться таким чином елементом до порівнання або цілею для досягнення, чи не значить це, що для комуністів старий капіталістичний світ має в собі ще стільки життєвого й вищого. Брак компетентности, відсутність техніки в Росії є доказом відсталости. І якщо для російських комуністів, як каже Сталін, гаслом має стати „вчитися, вчитися, вчитися", то це значить, що є чому ще повчитися у Заходу. Росія находиться ще перед абеткою. Звільнення від Заходу виявляється простою фразою. І — на нашу думку — ніяк не можна ставити в залежність від успіху чи неуспіху пятирічки долю цілого режіму. Цивілізація, сила, забезпеченість народу, чи режіму, залежать не від кількости моторів чи будівель з цементу. Істнують крім них ще фактори моральні релігійного та громадського життя, що скріплюють нарід і дають йому сили для будуччини. Не капіталістичний світ, хотів би покінчити з російською революцією задля спраги панування чи нових багацтв, але вічно нові сили людського колективізму не можуть більше терпіти, щоби одна половина Европи тримала напружений лук проти другої половини Европи. Щож до думки, що „має рацію сильний, а кволий йому служить", то ця думка належить не до капіталістичного світу, а є законом століть. І було би згідним з моралю, щоби ми всі були однаково сильними, щоби бути однаково вільними поміж рівними".

Але Сталін згадав у своїй промові між іншим, що „комуністи раніше не мали своєї батьківщини, але тепер її мають, і всякими засобами її боронитимуть". Цей несподіваний „патріотизм" більшовицький викликає у Мусоліні кілька думок про новітній більшовицький імперіялізм:

„Чи не є весь оцей пал індустріялізації та економічного унезалежнення звичайним підготовленням якоїсь капіталістичної республики, безконечної в безмежних степах, що гострить і готує зброю для переведення політичного опанування. Марна праця! Велика Росія, що надіялася на Константинопіль і змагала до Адрійського моря, загинула безповоротно. Якщо сучасний світ дає Росії капітали і техніків для сформування її хліборобського й промислового кістяка, краще заняти вже силяче місце поміж кредиторами світу, — все буде, що увірвати і — особливо — все буде чому навчитися.."

Скільки злої іронії, скільки їдкого сарказму. Ідеольоґ фашизму підводить підсумки комуністичних здобутків.

Евг. Онацький.

Як урядував п. Питляковський.

З нагоди перенесення куратора львівської шкільної округи.

Від довгого часу кружляла у шкільних колах вістка про уступлення шкільного куратора Питляковського і перехід його на подібне становище у Варшаві

Для ближчого висвітлення позволимо собі подати деякі факти, відомі наперед в самім Львові, а дальше в цілім краю.

Від кількох років багато родичів домагалося відновлення у львівській ґімназії гуманістичних відділів, які вже передтим там істнували, стали навіть підставою до кількакратної матури, але потім були цілком несподівано скасовані. Домагалися того батьки, що посилали своїх дітей до виділової школи й бажали перевести їх в четверту гуманістичну клясу, або ті, що почали вже науку своїх дітей в клясичній ґімназії та забажали відтак повести їх науку в реальному напрямку. Тямимо добре, як давний провідник шкільної краєвої ради, д-р Цоль сповнив 1918 р. в одну мить просьбу наших родичів і завів для них в академічній ґімназії гуманістичні відділи. П. Питляковський відмовляв кілька літ, а вкінці зробив таке, чого ми зовсім не бажали собі. А саме: поручив ліквідувати постепенно другу нашу клясичну ґімназію (в Народнім Домі) і вводити на її місце гуманістичний тип, починаючи вже від І. кляси.

Коли в минулім році станув для нашої вселюдної школи ім. Шевченка новий будинок під св. Юром, показалося, що понад 200 наших дітей, мешкаючих у середмістю, не мало змоги користати з неї. Раз тому, що була надто віддалена, а потім, що вели до неї дуже оживлені вулиці, якими небезпечно посилати малих дітей. Тому родичі просили отворити в середмістю філіяльну школу з чотирма нижчими клясами для наших дітей. Просьба була справедлива. Бож і скількість середміських дітей була поважна і число загальної української людности у Львові оправдувало це домагання та й заступники ради міста Львова обіцяли вже давно, ще з початком 1913 р., нашим послам у галицькому соймі, відчинити у Львові другу народню школу. Правда, введення філіяльної школи в середмістю залежало також від ради міста, яка мала би подбати за приміщення для школи, але признання потреби такої школи і внесення на її відкриття мусіло вийти таки від кураторії. Але бувший куратор уперто відмовляв слушній просьбі українців м. Львова і справа через те саме впала.

Півтора року тому опорожнилася посада директора у школі ім. Шашкевича. Однак, хоча конкурсовий речинець минув вже з кінцем 1929 року і всі посади в польських школах з того речинця вже давно обсаджені, то акти нашої школи придержував куратор у себе так довго, що ця справа і досі неполаднана.

В цій школі трапився ще другий яскравий факт. Тому, що від кількох літ не вчили там у хлопячих відділах співу, а наслідком резиґнації львівського вчительства не іменовано якийсь час у Львові нових учителів, Митрополичий Ординаріят, розуміючи вагу церковного співу для релігійно-морального виховання дітей, віднісся в 1927 р. просто до міністра освіти за призначенням відповідного вчителя. Міністр поручив поладнати цю справу кураторії. Однак куратор зволікав з нею, півтора року тому казав предложити собі кандидатів, але таки до кінця свого урядування учителя не назначив.

Спеціяльністю п. Питляковського було запихати всі школи виключно польськими вчительськими силами. Так напр. за весь час свого урядування не допустив ні одного вчителя ні вчительки української національности до якоїнебудь народньої школи у Львові, хоча треба було туди вчителів і подавалося туди чимало наших здібних учительських сил. Навіть до школи ім. Шашкевича, в якій нема ні одної польської дитини, призначено також польські учительські сили.

Минулої осени склалися в нашім місті 2 маркантні події. Хтось подав в одній польській газеті донос на директора одної української середньої школи, на людину, що особливо годилася на те становище і мала довіря у молоді і родичів. Пан куратор не розслідив справи ближче і подав її до відома міністерству. Це останнє уважаючи справу доказаною, перенесло директора в нечинний стан і усунуло його з посади. Небавом найшовся той донос в суді і тут мусів нечесний автор свою клевету відкликати. Але розпорядження міністерства остало в силі...

В тім часі склалося в академічній ґімназії у Львові, що коли вся молодь на перерві зійшла на шкільне подвіря, увійшов якийсь провокатор до VI. кляси, зняв портрет президента зі стіни і викинув крізь вікно на подвіря. В слідстві впевнювали учні, що ніхто з них того не зробив. Однак п. куратор розвязав VI. клясу і дозволив тільки, щоби дехто з учнів вписувався за окремим дозволом кураторії до іншої ґімназії. У висліді більшість нещасних хлопців опинилася на бруку.

Підчас і після т. зв. „пацифікації" перенесено теж чимало наших учителів і учительок в далекі сторони, розриваючи часто чоловіка від жінки.

Від 1. липня 1930 р. почалася нова каденція шкільної міської ради. Але хоч від того часу минуло вже півтора року, то ця рада ще не доповнена, не уконституована і не почала урядувати. А всі її діла полагоджує в абсолютний спосіб п. куратор при допомозі своїх урядових міських інспекторів. Такий стан є нині мабуть по всіх шкільних повітових радах.

(Докінчення буде.)

Київська опера.

Від Редакції. Автор цих рядків, диригент київської державної опери, спинившись у переїзді з Берліна до Київа, кілька днів у Львові, дав нам радо цю інформаційну статтю про київську оперу, задовольняючи наше прохання і цікавість читачів, що ми тут з признанням і зазначуємо.

Приїхавши при кінці серпня м. р. до Київа, я спрямував перші свої кроки до Опери, нового місця моєї праці. Та Оперу, величавий будинок на перехресті теперішніх вулиць Леніна та Короленка — давніше: Фундуклеївської та Володимирівської — не так легко було пізнати: вона зовсім губилась під руштуваннями та дошками. Ішов „капітальний ремонт" — цілковите відновлення оперового будинку, зверху і в середині.

Настав вересень, а з ним почались важкі дні для дирекції Опери і нас, її мистецьких керманичів. Чи ремонт скінчиться своєчасно, чи ні?! Чи зможемо розпочати сезон 1-го жовтня, як за повіщено і в пресі і афішами? Дні минали — а наш театр як був завалений дошками перед місяцем, так виглядав на три тижні, два, і один тиждень перед 1-им жовтня. Розпочинати продажу білетів, чи ні?! Чи буде можливо за кілька днів помалювати весь величезний будинок зверху, допровадити до ладу його внутрішній вигляд, приготовити декорації, костюми, бутафорію і все необхідне для оперних вистав, якими почнемо сезон... — а вся підготовча праця, музична, ре-

жисерська і технічно-декоративна відбувалась в ріжних можливих і неможливих приміщеннях по всьому місті.. Все те страшенно хвилювало весь наш оперовий колектив.

А всеж, не дивлячись на всі труднощі та перешколи, що виринали аж до початку вистави 1-го жовтня, аж до першого піднесення завіси — все було скінчене, все готове. Зникли руштування, дошки, купи сміття, і врешті театр міг „показатися" в повній своїй красі.

Справді краса. Мало знаю театрів, які своїм вовнішнім та внутрішнім видом можуть рівнятися з відновленим київським державним оперовим театром. Зверху він ясногоріхової краски; великий балькон — темновишневий; саля — кремова з золотими прикрасами; всі крісла, фотелі, льожі наново обиті червоним плюшом. Такого театру може нам справді позаздрити неодна столиця.

Першою виставою була нова опера „Беркути". Її автор — Борис Лятошинський, професор композиції в Муз. Інституті в Київі. Безперечно — на мою думку — найталановитший композитор на Радянській Україні. „Беркути", написані на лібретто „Захара Беркута" Франка, це перша українська опера, яка вповні має право на назву „опера".

Наші музико-історики, музики та мельомани пригадають, що і Лисенко писав опери.. і навіть дехто з галичан.. Але всі ці твори були так сказати домашньою продукцією, що зовсім не рахувалася із досягненнями тодішньої музичної творчости в Европі .Тут уперше на українській оперовій сцені появився твір укр. композитора, який знає всі вимоги техніки композиції, цілковито володіє всіма її засобами, і крім того всього — має ще й талант.

Лятошинський наскрізь модерний. Нарешті, слухаючи твір українського композитора, вухо не мучиться від „сказочних" каденцій: субдомінанта — домінанта — тоніка, і мозок не висихає від одноманітности тональних сполучень на зразок Євнева чи Бруха. Хвала, друже мій, Борисе Миколаєвичу — хвала тобі за те, що в твоїй опері чути часом у деревляній ґрупі „ґіс", коли в смичковій є „г" — і що в такому випадку ти не лякався написати одночасно для співачки ноту „а" — коли цього вимагала льоґіка нової гармонії.

„Беркутів" виставлено з великим трудом і з великою затратою праці та енергії. Головна тут заслуга дириґента Брагінського, який бездоганно підготовив і провів цю складну оперу та режисера Манзія, який зумів передати головну ідею змісту опери: що сила народу лежить в єдності громад і що вона перемагає кожне насильство.

Другою цікавою премієрою в цьому сезоні був балет „Золота Доба" молодого (22-літнього) ленінградського композитора Шостаковича. Лібретто балету змальовує пригоди радянських спортовців за кордоном. На жаль, воно таке заплутане і передача його балетмайстром була така незрозуміла, що балет „провалився" цілковито, не вважаючи на незвичайно дотепну, гротескового характеру музику і на всі зусилля дириґента Радзієвського, орхестри та всього балету.

Найближчою премієрою буде революційна опера Кнюпера „Північний вітер". Крім того зі старих опер у репертуарі київської опери в цьому сезоні находяться: Князь Ігор, Винова Краля, Кармен, Турандот, Отельо, Льогенґрін, Садко, Білий Рейд, Фавст, Русалка, Червоний Мак, Тарас Бульба, Есмеральда, Пан Каньовський (Верхівського) і ін.

Декілька слів про нову трупу. Київська опера може сміливо похвалитись у цьому сезоні чи не найкращою трупою з усіх оперових театрів на Радянщині. Таких співаків, як: Донець, Зубарпов, Дідківський, Колодуб, таких співачок як Литвиненко-Вольгемут, Бишевська, Захарова, Сокіл, Ропська — не легко найти в інших оперових театрах. Режисерами є Манзій, Липанський і Донець, дириґентами Брагінський, Брон, Радзієвський, Смекалін і автор цих рядків; художниками — Курочка-Армашевський і Олексієва, хормайстром — композитор Наденко. Директором Опери — Микола Христовий, бувший керівник Відділу Мистецтв у Н. К. О., людина незвичайно енергійна, якій усі театри на Радянщині завдячують чимало з часів його праці в Н. К. О., а київська опера в першу чергу — від часу, коли він став її безпосереднім керманичем.

Мабуть кожного цікавитиме питання: а якже публика, хто ходить на оперу? Оба питання незвичайно актуальні саме нині, коли театри в усій Европі переживають нечувану крізу, яку можна зясувати в двох словах: недостача глядачів. Театри на Радянщині не мають цих турбот: до київського держ. оперового театру не можна дістати на тиждень раніше ні одного білету! Від початку сезону до сьогоднішнього дня — мабуть так буде і до кінця сезону, до 1-го липня — кожна вистава битком набита. Саля налита вщерть.

Ці „фантастичні" для зах. Европи умовини можна пояснити в один тільки спосіб: до театру почав ходити *новий глядач*. Суспільні кляси, що ще недавно й не думали про театр — а до революції і не мріяли про такі забаги, тепер стали постійною публикою всіх театрів на Радянщині. Робітники, селяни, військо і нижчі службовці — головно робітництво — ось нова публика, авдиторія, що незвичайно активно реаґує на події на сцені, маса, яка може і вміє захоплюватись і самим твором і його виконанням — словом: публика, що є протилежним біґуном до збайдужілої інтеліґентської західньо-европейської публики.

Величезний, переломовий здобуток нових умовин життя на Радянщині, системи культурно-освітньої праці між робітництвом у тому, що орґанізатори вміли відкрити нову публику та притягнути її до театру. У праці цій грає ролю не тільки незвичайно вигідна абонаментна система, яка дає змогу за малі гроші бачити першорядні театральні вистави. Ще важнішою є тут „жива пропаґанда" мистецтва, себто постійні концертні

ПОДЯКА.

Містові Коничинці, Всеч. Духовенству, Відпоручникам урядів, війська і влади, всім Інституціям, Орґанізаціям і Товариствам, а також Приятелям і Знайомим, які по смерти нашого коханого сина Рудольфа Еміля виявили стільки доказів широго співчуття та взяли таку незвичайно численну участь у відданні останньої прислуги Дорогому Покійникові — складають сердечну подяку

Рудольфи гр. Баворовські
з родиною.

виступи найкращих оперових співаків на фабриках підчас сніданкових чи обідніх перерв, а вечорами в клюбах. Бувають дні, коли одночасно київська опера дає своїми силами концерти в чотирьох ріжних місцях! Часом виїздять окремі ґрупи артистів до околичних сіл, а незабаром вибереться невеличкий гурток у дво-тижневу концертову подорож на донбасівські шахти і Дніпрельстан. Наслідок такої освітньо-культурної роботи повні театральні салі.

Нині оперовий київський театр має вже 50 відсот. цього нового, свіжого глядача, захопленого нововідкритим йому мистецтвом. А коли театр має захопленого глядача, тоді може сам працювати для нього із захопленням.

Антін Рудницький

—o—

ОСТАННІ ВІСТИ

РОЗПРАВА ПРОТИ Б. СЕН. ХИМЧИНА І ТОВ

23. лютого відбудеться у Львові перед судом прис. розправа проти б. сен. Химчина, б. пос. Путка, редактора час. „Сельроб", Ос. Букшованого й інших під закидом держ. зради.

РОЗВЯЗАННЯ М. РАДИ В КРАКОВІ.

Краківський воєвода розвязав раду м. Кракова. До уконституування нової м. репрезентації поручив полагоду гр. справ президентові міста та віцепрезидентам. Як дорадний орґан покликав прибічну раду, яка має контролювати діяльність маґістрату й інших гр. підприємств.

БУНТ В ЕСПАНСЬКІМ ВІЙСЬКУ.

17. лютого в ночі збунтувалася залога (полк артилерії) в м. Джетафе, 8 миль від Мадриду. За тим полком пішли й інші відділи. Хочуть проголосити диктатуру. Кажуть, що бунт заініціювали старшини летунства, яким дає вказівки майор Франко.

„Смерть королеві!"

17. лютого в 22-ій годині гурт молодих людей переходив гол. вулицями Мадриду та кричав: „Смерть королеві! Хай живе республика!". Поліція вжила шабель. Маніфестанти перевернули повозку й підпалили її.

Новий кабінет.

Адмірал Азар утворив новий еспанський кабінет. Міністром закордонних справ є Романонес, військ. Береґуер, внутрішніх Д'Гойос.

ФЕЙЛЄТОН „ДІЛА" З ДНЯ 20. ЛЮТОГО 1931.

З. БИЧ. 11)

Тиждень в Ен Арборі.

Славні особи.

Проф. Гобс, відомий у світі ґеольоґ, що саме вернувся з наук. експедиції з Ґренляндії, де перебував 3 роки і написав чимало наукових творів. Саме сей професор Гобс з Ен Арбору перший приніс поміч німецьким летунам, які в літі 1928 року перелетіли літаком Атлянтик і мусіли висісти в лісах і ледах Ґренляндії, недалеко місця, де він пробував.

Є тут славний у цілому світі електротехнік професор Гигбі, славні математики Форд і Лов, славні медики дослідники рака і богато інших. Є тут окраса університету відомий у світі учений і авторитет, наш земляк з Київа, професор Степан Тимошенко, автор численних наукових творів, головно про теорію еластичности.

Є тут професори ріжних народностей, подібно як студенти. Є американці, німці, французи, англійці, є двох поляків, один росіянин, а з українців крім проф. Степана Тимошенка є його брат Володимир, відомий економіст, який бере живу участь у громадськім житті українського населення в недалекім Детройті. Є тут професор механічної інжинірії Павло Буковський, уроженець з Полтави; є тут в Америці роджений, молодий, 25-літній українець, Вилфел Олександер Бичинський, якого після скінчення студій цього літа, університет заанґажував як асистента електричної інжинірії. Є тут також п-на Марія Пелехович, донька українського священика в Америці, асистентка фізіольоґії.

Поважне з веселим.

Тиждень, який ви перебули на кампусі університету в Ен Арборі, вважаєте одним з кращих тижнів у вашім житті. Тут поважне іде в парі з веселим, наука з забавою, ділова розмова з дотепною.

Ваш провідник оповідає вам про ріжні події на кампусі і ви враз з ним смієтеся наче би це самі переживали.

В означений день на весну, фроші, ті нещасні, зелені фроші, дістають уже деякі права в університеті, мають право ходити вже без синих кашкетиків. Того дня вечором велика парада на кампусі. Фроші зносять з цілого світа старі скрині, бочки, дерева, дошки, людські плоти, висипають з них високу гору, вечором запалюють її і серед індіянського танцю довкруга вогню, кидають у полумя свої сиві шапочки.

Отож минулого року, нерозважні фроші вже тиждень наперед стали збирати від склепарів і по подвірях все, що може горіти і висипали високу гору. Та підглянули їх проворні софомори, пішли в ночі, день перед святом і підпалили купу. Можете собі уявити, що діялося в серцях фрошів, коли рано знайшли купу попелу. Софомори зіпсували їм свято.

Далі говорить ваш інформатор про одну лекцію журналістики. В викладовій салі сидить яких сорок слухачів. За катедрою викладає професор журналістики. Нараз відчиняються входові двері, стає в них якийсь мущина з хустиною перевязаною поверх носа, витягає револьвер і приказує усім підняти руки догори. Всі з тривогою підносять руки, але в один мент, студент, що сидів з краю, кидається на бандита, паде вистріл, студент валиться на землю, дівчата в клясі істерично кричать, бандит щезає за дверми. Серед тої метушні професор спокійно встає з катедри і каже: „А тепер у десятьох хвилинах опишіть цю подію, яку ви щойно бачили".

Ваш провідник богато оповідає вам і ви могли би з цього списати велику книжку. Але нехай вистарчить іще одна подія.

Завзяті суперники.

Годі збагнути звідки це походить, від чого воно почалося, але фактом є, що правники і інжинірі взаїмно ненавидяться і то вже від непамятних літ. Одні другим роблять пакости і одні на других відомщуються. Так воно тягнеться з року на рік.

Перед двома роками десь щезла з салі інжинірів велика мірнича лінія. Хтось доніс інжинірам, що лінію вкрали правники і мають її в своїй салі.

Зібралося кількасот інжинірів, вдерлися до будинку правників і дійсно, знайшли там свою лінію.

Зневага мусить бути відомщена.

Кілька тижнів пізніще справляли правники свій річний баль. Тисяч пар танцює серед світла і блеску під звуки чудової орхестри. Нараз гаснуть всі світла, тріскають бомби і по салі розноситься гнилий сопух.

Це була пімста інжинірів. Але як вони це зробили? До салі не могли дістатися ні дверми ні вікнами, бо правники пильно стереглися.

Ось що вони зробили: Всі університетські будинки є центрально огрівані і тепло розходиться попід землю великими азбестовими рурами. Двацятка проворних інжинірів дісталася в центральню до тих рур, з пів кільометра човгалася на руках і ногах і так дісталася до салі забав. Там перепилили крати, перерізали електричні дроти і кинули кілька вонючих бомб.

Кількох провідників того нападу мали прогнати з університету, але публична опінія станула на боці інжинірів і нічого їм не сталося.

Тепер вижидають на кампусі, як відомстяться інжинірам правники.

Ось вам тиждень серед студентів в Ен Арбор.

К І Н Е Ц Ь

—o—

АРЕШТУВАЛИ ВБИВНИКА ГРУБЕРІВ?

У Львові арештували підозрілого в масовім убивстві Груберової її дочки та зятя Гамера, на Знесінні, які згинули на латинський св. Вечір. Цей арештований, львовянин, нібито признався до злочину.

П. Т. Передплатникам, — які вплатили заздалегідь тримісячну передплату, але не дослучили 1'— зол. на пересилку, тим адміністрація премії не вишле. 1 золотий можна переслати почтовими марками.

НОВИНКИ

— **Першорядне українське фризієрське заведення**, вул. Бляхарська 11. (ріг Руської), тел. 93-21 поручається П. Т. Громадянству.

— **Память інж. Віктора Лучкова.** Несподівано відійшов від нас при кінці 1930 р. інж. Віктор Лучків, б. ректор Української Високої Технічної Школи у Львові та б. високий урядовець Секретаріяту Публичних Робіт ЗУНР, довголітній член Українського Технічного Товариства й ін. українських установ. Злидні і нервовий розстрій докінчили життя Покійного, який дав чимало праці нашому народові в ділянці технічних наук та органїзації нашого високого технічного шкільництва. Знаючи ці заслуги, вшанувало Українське Технічне Товариство память Покійного панахидою, при численній участи членів Товариства та львівської української громади. Співав хор членів Т-ва „Основа", яке взяло теж громадну участь у цьому сумному святі. Після панахиди відбулися жалібні сходини Українського Технічного Товариства в салі Музею Наукового Товариства ім. Шевченка. Сходини відкрив короткою промовою заст. голови Т-ва інж. Іван Кандюк, а реферат про життя і працю Покійного виголосив інж. Васюта Осип. Референт підкреслив прикмети характеру Покійного: точність, працьовитість, видержливість у праці, а відтак перейшов подрібно його праці на науковому і громадському полі, зокрема як організатора Секретаріяту Публичних Робіт ЗУНР. та основоположника українського високого технічного шкільництва, для якого не жалів ніколи труду й особистої посвяти. Окремо підкреслив його заходи для вдержання української вис. техн. школи, які — на жаль — не повелися не з його вини. Як організатор і витревалий працьовник буде Покійний все взразком для нашої молоді, головно для тих, що студіюють технічні науки.

— **Цінне признання.** У Львові живе кілька тисяч дозорців домів, між ними більшість українців. Ще перед кількома роками виборони собі вони збірну умову, на основі якої не можна дозорця викинути без важної причини з помешкання. Одначе власники домів, уважаючи, що така умова їх вяже, кожного року стараються цю умову анулювати. Одинокий „Союз українських власників домів", розуміючи важке положення тієї найбіднішої касти Львова, все йде на руку дозорцям і його повновласники в часі пертрактацій голосують за продовженням умови з року на рік. Які це має наслідки, доказом цього збори львівських дозорців, згуртованих у товаристві „Праця", що відбулися дня 8. лютого ц. р. Збори при участи 800 осіб рішили одноголосно зложити подяку „Союзові українських власників домів" за дотеперішню підтримку і прихильне відношення до домагань дозорців. Можна сподіватися, що українські власники реальностей і на будуче не зійдуть зі свого похвального становиша.

— **До ревізій між українцями у Варшаві.** Пишуть нам: Дня 16. ц. м. в год. 6·30 рано відбулася у Варшаві ревізія в мешканні докторів медицини (нострифікантів): Петра Шлемкевича і Василя Лотоцького під притокою „антипаньствової діяльности". Ревізія тревала цілу годину. Нічого не найшли, лише забрали всю приватну кореспонденцію.

— **Україніка.** Загребський щоденник „Hrvatska Straža" ч. 35. із 13. лютого ц. р. приніс переклад оповідання Вас. Стефаника п. з. „Moja riječ" („Моє слово").

— **Слідами Щербаківського.** По вісткам з Минська застрілився там білоруський учений проф. Ігнатовський і тяжко поранився відомий поет Янко Купала. Причиною тих замахів мали бути безнастанні напади на них комуністичної преси, яка при кожній нагоді цькувала проти Ігнатовського й Купали за їх національно-білоруські переконання. Недавно оба вони оголосили „покаянні письма", в яких відпекувалися від націоналізму і деклярували свою вірність та відданість радянській владі. Але й це їм нічого не помогло, і кампанія проти них в більшовицькій пресі велася дальше. До того всього Ігнатовського усунули були недавно з Білоруської Академії Наук. Ті безнастанні шикани й напади більшовиків довели вкінці до того, що Ігнатовський і Купала наложили на себе руку, бо не могли довше в такій атмосфері жити.

— **Конечність прольонгати дозволів на навчання.** По думці закону з кінцем цього шкільного року всі учителі, які не мають приписаного диплому і не зложили професорського іспиту, тратять право навчання. Таких загрожених учителів у середніх школах є понад 1000. Більшість з них працює в сер. шкільництві по кільканацять літ. Учительські організації звернулися недавно до Мін—ва Освіти, звертаючи увагу на конечність продовжити цей речинець.

— **Продовження протисухітничої і противенеричної вистави.** Окружний Союз Кас Хорих у Львові продовжує на прохання численних суспільних установ час побуту у Львові окружної протитуберкулічної і противенеричної вистави, що примішена в домі при вул. Булярда ч. 5, до дня 22. лютого ц. р. включно. Після того речинця вистава вийде на терен чотирьох воєвідств: львівського, тернопільського, станиславівського, люблинського і частинно волинського.

— **Братовбивство на Знесінні.** В год. 2.30 в ночі з 17. на 18. ц. м. застрілив 32-літній Мойсей Шапіра, б. торговельний помічник на Знесінні (вул. Крашевського), свого рідного брата, 20-літного Самуїла Шапіру, який дістав один стріл у виски, а другий в лице і згинув на місці. Одночасно з тим пострілив небезпечно свого другого брата Авраама в карк, лице і праву руку. Убивник перекодів колись тиф, в часі якого скочив у горячковому стані з І. поверху і сильно потовкся. Від того часу не був зовсім нормальний і свого вчинку допустився мабуть у напів божевільному стані. При переслуханні поліцією убивник тішився, що застрілив свого брата і жалував тільки, що не вбив і своєї сестри. Убив він свого брата, як казав, з особистої пімсти.

— **Крав доляри.** До дирекції почти в Стрию приходили останніми часами зажалення, що з американських листів пропадають доляри. Дирекція зарядила інвігіляцію. На днях виказано для почти в Стрию 17 американських листів, а прийшло 18. Вісімнацятий був заадресований до Мединич. Почтовий конвент зі Львова Цебуля у реляції виказав цей лист як пропавший. Перевели ревізію в хаті Цебулі і там найшли схованих 10 дол. Цебуля каже, що не знає відкіля взявся у нього той банкнот. Цебулю арештували. Ведуть слідство дальше.

— **Крала доляри.** У Стрию відбувалася розправа проти почт. уряднички з Конюхова, Лобужевської, яка накрала 430 дол., так що не доручила їх селянам. Оборона зажадала, щоби обвинувачену піддати лікарським оглядинам. Трибунал відкинув це внесення, а для доповнення деяких недостач справу відіслали до сл. судді.

— **Смертельний скок з IV. поверха.** 28-літня служниця Марія Шепарович кинулася в Станиславові з вікна коридора між третім і четвертим поверхом 4-поверхової реальности при вул. Липовій ч. 3., впала на бетонове подвіря і згинула на місці. Причиною того замаху була невилічима недуга.

— **Втекли з судових арештів.** З арештів повітового суду в Рудках утікли увязнені там під замітом грабунку на шкоду кооператив Іван Нагурський та Іван Сурейко. Разом з ними втік також арештант Павло Корбяк.

— **Убивство сільського злодія.** В Горуцьку, пов. Дрогобич, убив хтось вистрілом з кріса через вікно відомого в цілій околиці злодія Василя Луцева. Догадуються, що убивником був котрийсь з його „камратів", що мав з Луцевим якісь особисті порахунки.

— **Пяний машиніст причиною катастрофи.** На транссибірійському шляху трапилася знову залізнича катастрофа. На стації Оловянная зударилися два особові поїзди, наслідком чого 8 осіб згинуло, а дуже багацько є ранених. Причиною катастрофи був пяний машиніст одного з поїздів. — Що з хвилею введення нового закону в Польщі, який вводить продажу алькогольних напитків у буфетах залізничих стацій та в ресторацийних возах, зросте небезпека подібних катастроф і на польських залізницях — це річ ясна і самозрозуміла.

— **Неясне звідомлення комісії Викершема.** Як відомо, прогібіційна комісія Викершема заявилась за дальшим „досвідом" з прогібіцією у Зл. Державах. Але це, як показується, не було її щирою думкою. Тепер член тої комісії Кеннет Мекинтош каже, що по правді 7 з 11 членів комісії було за зміною прогібіції. Тільки не подає імен тих „мокрих" членів комісії.

— **Радить людям їсти конюшину, люцерну і бурачиння.** Проф. Е. В. Мек Коллом, знавець поживи з університету Джанс Гапкинс з Болтимор, Мд., заявив у хліборобській комісії парляменту у Вашингтоні, що люди повинні їсти конюшину, люцерну і бурачиння. Його спитали що повинні їсти ті, які живуть тепер у злиднях і не можуть позволити собі на масло, яке містить у собі вітаміни. На це він відповів: Тим, що живуть у злиднях і не мають грошей на масло, раджу їсти стільки листкової ярини, скільки можуть. Якби лише люди могли перемогти смак так я порадив би їм їсти сушену конюшину, люцерну або бурачиння.

— ***Жид віцекоролем Австралії.*** Австралія і жиди діждались небувалої події. Англійський король Юрій іменував жида, сера Айзика-Айзикса, віцекоролем Австралії. Він уже зложив присягу і обняв свій уряд у столиці Австралії, Канберрі. Айзик Айзикс — це старий адвокат; має 76 літ. Він добре відомий Австралії як визначний знавець права, добрий оборонець і громадянський діяч. Тому мав у цілому краю популярність і публика його номінацію приняла із задоволенням. Айзик Айзикс — син бідного жида, кравця, еміґранта з України. Але самий Айзик родився вже в Австралії. Уряд віцекороля Австралії — це найвище достоїнство в тій домінії Брит. Імперії. Жиди безпереч но незвичайно радіють з тієї номінації. Це Англія вдруге вже признала жидам таке відзначення. Перше, як у часі війни англійський король іменував був віцекоролем Індії жида льорда Рединга, а тепер вдруге назначуючи віцекоролем пятої части світа сина бідного жидівського кравця з України.

— **Шикаґо матиме найбільшу почту у світі.** Федеральний уряд будує в Шикаґо 12-поверховий почтовий будинок за 21.000.000 дол. Будинок буде готовий в літі 1931. Буде це найбільший почтовий будинок у світі, який займе з усіми добудовами 50 акрів (40 моргів) простору. Також усі його уладження будуть найновіщі у світі.

— **Запрошення на вечерниці „Червоної Калини"**, що відбудуться в суботу, дня 21. ц. м., видає адміністрація „Ч. К.", Руська 18, III. рано від год. 10. до 2. і попол. від год. 5. до 8. Гості з провінції можуть дістати запрошення при касі в дні вечерниць. Запрошень почтою не висилаємо, а раді всім гостям, які прибудуть на цю традиційну вечірку.

З театру.

ТЕАТР РІЖНОРОДНОСТЕЙ: **„Як стати богатим і щасливим"** — музична комедія ***Йоахімсона***, музика **М. Сполянського**.

На вчорашній виставі цієї музичної комедії, яка є в дійсности зручним повязанням ревії з комедією, панував справді премієровий настрій. Публика заповнила салю до останнього місця і слідкувала з видимим зацікавленням і напруженням за всім, що ділялось на сцені.

А ділялось там багато такого, чого ми досі у Львові майже не оглядали. От хочби те, що такі відомі драматичні артисти(тки), як п-і Медзінська і Софія Барвінська та п-ве Махальський, Стшелецький, Бродневич і інші виступали й писувались учора головно співом і танцями, або те, що п. С. Барвінська купалася в Адамовім строю (за шклом), а п. Махальський парадував у купелевім костюмі — і якось ніхто тим усім не гіршився. Колиж до того додати, що ціла акція мала просто кінематографічне темпо, а помислові образи до всіх відслон і незвичайно оригінальні костюми укладу п. Дашевського аж хапали за очі, то зрозуміємо, в чому лежить секрет успіху таких вистав. При тому не слід забувати, що в самому змісті тої музичної комедії криється поруч неодної глибокої думки й немало їдкої іронії і — на диво — також немало погідного ліризму, а навіть щирого сентименту.

Окремо слід звернути увагу на музичну обробітку комедії Йоахімсона, що її зладив Міша Сполянський (росіянин, що живе в Берліні, де здобув велику популярність головно своїми композиціями до танців). Він створив тут музику мельодійну, раз повну сентименту, іншим разом бурхливу, як гірський потік. Найбільше вбивається в голову вальс „До побачення", ансамбльова пісня „Де філянтропія?" і фокстрот, що починається мотивами маршу Радецького

Все те включно з численними еволюціями балету (танці укладу п. Гриневіцької) зложилося на безперечно цікаву цілість, яка, що правда, не стратилаб нічого на тому, якби в ній деякі сценки відповідно скоротити, або й зовсім викинути (прим. довшу сцену в уряді для цивільних шлюбів). Побіч згаданих уже головних виконавців, які, хоч не в своїх ролях і не на своєму місці, старалися бути якнайприроднішими і викликали щирий подив для свого всестороннього таланту, треба тут з великим признанням висказатися і про режісера вистави, п. Льва Шіллера, що розвязав нелегку проблему з експериментальним видовищем того покрою з полишуго ною мистецького інвенцією.

І. Н.

З кіна.

Кіно „АПОЛЬО“: „Вулична дівчина“. (Жінка з бруку).

Фільма могла би називатися „Помста жінки“. Княжна, що безпосередньо перед шлюбом утратила свого нареченого, який знехтував нею, рішає помститися. Наречений кинув їй у лице страшну образу, що волів би вженитися з вуличною дівчиною, ніж з нею — добре: вона доведе його до цього. І звідсіля починається штудерна інтрига, добре обдумана і добре переведена. Глядиш на неї, якби читав сензаційну хроніку, зовсім імовірну, хоч і небуденну.

Фільма німа, мабуть завдяки тій щасливій обставині, що представники головних роль не могли би порозумітися одною мовою. Вілієм Бойд — американець, а Люпу Велез — еспанка. Благородне обличча, благородні переживання та гру Бойда знають усі. Стриманий темперамент Велес, оригінальної в появі та поведінці, знають у нас менше; нагадує вона чимало Дольорес дель Ріо — та не менше цікава і не гірша артистка.

м. р.

З концертової салі.

Фортепяновий концерт п-и В. Божейко в Перемишлі.

Не зважаючи на наш „карнавал“ і важкі умовини нашого життя, Музичний Інститут М. Лисенка в Перемишлі устроїв у суботу дня 14. п. м. у великій салі „Робітничого Дому“ фортепяновий концерт відомої пяністки і своєї учительки, п-и В. Божейко — і вийшов з імпрези під кожним оглядом побідоносно.

Це був справді симпатичний вечір, який засвідчив перед своїми й чужими про нашу музичну культуру в Перемишлі. Пяністка виконала справді велику обемом і доволі ріжнородну змістову програму, удержуючи від початку до кінця авдиторію в заінтересуванні й „артистичному“ напруженні. На чоло вечора висунулася виконана з розмахом і глибоким нефальшованим ліризмом та патосом безсмертна Appassionata Бетовена, відтак її антиподи — Лістівські бравурні Тарантеля і Кампанелля, які пяністка виконує у нас залюбки і майже без конкуренції.

Але також в інших точках програми, — від більших творів Мендельсона (Прелюд і Фуґа e-moll) і Шуберта (Варіяції B-dur) до ліриків Шопена (Вальс As-dur і Етюди gis-moll і h-moll) включно — пяністка підійшла до тої вжиння, до якої можуть підійти тільки пяністи-концертанти трохи більшого стилю.

Можна не годитися на деяке надто своїдне трактування змін темпа (в Лістівській транскрипції „Erlkönig“) і динаміки, можна признати, що стиль Брамса та гармонічні нюанси Барвінського не такі близькі артистичній концепції артистки та виходять трохи „академічно“. Але ніяк не можна не признати, що пяністка на останнім своїм фортепяновім вечорі мала багато дуже щасливих моментів, які явно свідчили про те, що вона вміє свої великі технічні засоби, розмах і темперамент уняти в артистичні карби вищої категорії: себто покермувати їх вдумчивістю та інтуїцією, потрібними для відтворення стилю виконуваних творів.

Як автор (не дуже змістової та під оглядом стилю старосвітської „Гуморески“) — почуваюся в цім місці до милого обовязку хіба зложити пяністці подяку за виконання, якого я — признаюся — для цього „твору“, пишучи його колись, ніколи й не надіявся.

Ст. Людкевич.

ВІДГУКИ ДНЯ.

Відгук на „Відгуки дня“.

Помилка — людська річ і нема чоловіка, який хоч раз у житті не помилився.

Не штука помилитися, але штука признатися до помилки. Власне таку штуку хочу нині втяти і признатися до великої помилки.

Пишучи про одні церковні двері в одним галицькім селі, висказав я сумнів, чи можливе, щоби в гр.-кат. церкві могли бути двері помальовані на „кшталт“ російської трафіки.

Моя невіра справедливо обурила очевидців цього дива і вони прислали мені (поручено і з підписами!) письмо, в якім розвіяли всі мої дотеперішні сумніви.

„Високоповажаний Пане Чіпко!

Ми підписані громадяни села Ладанець, перемишлянського повіту, хочемо переконати Вас, що робите кривду свому знайомому, коли не хочете йому вірити, що на нашій землі може знаходитися гр.-кат. церква з дверми, помальованими як російська трафіка, бо така церква є, і то не десь в Архангельщині чи Рязанщині, але таки в нашому селі, в нашій рідній Малопольщі. Ми не дивуємося, що Ви не вірите в цю історію, так, як сумніваєтеся в пацифікацію (бо в пацифікацію сумнівався і п. Філіпович!), а ця історія з церковними дверми не лише не міститься в Вашій 36-літній голові, але і в наших багато старших головах, так, що ми все — йдучи до церкви — протираємо очі, бо не знаємо, чи вони нас дурять, чи що за мара.

Тому, коли хочете переконатися, а кишеня Вам позволяє, прийдіть і подивіться на то чудо. Боятися не маєте чого. Пацифікація була і вже поїхала собі і певно тепер Ваших сумнівів щодо неї не розвіє.

Наше село славне не лише тими дверми. Має ще одну дивовижу, про яку ніхто ще досі не писав. І це нас дивує. Бо коли перед війною десь коло Богородчан у селі Старуні найшли здохлого мамута, то всі газети в світі про це писали, а про те, що в нас до нинішних часів заховався живий мамут, якось ніхто не пише. Це кривда для нашого села і української науки.

А чому такі двері в нас у церкві, то ми Вам скажемо так, як ми в нашій церкві чули: Тіло Христове було біле, а як його били, то воно посиніло, а з ран текла червона кров. І тому біло-синьо-червона краска — це краска Божа. А чи воно правда — не знаємо.

Також до дня 12. лютого року Божого 1931 молилися ми за православних християн, а від того дня будемо молитися за всіх християн, бо довідалися того дня, що Росії вже нема. Чи це правда — також не знаємо.

Ладанці, дня 15. лютого 1931.

Парохіяни“.

Шановні Парохіяни Ладанець! Тепер, то я вже документно вірю в трикольорну дивовижу. А щодо передпотопних примірників, які ще досі перебувають у Ваших околицях, я подам цю сензацію до відома вчених. Вони певно виберуться до Вас, а Ви поможіть перетранспортувати цікавіші експонати до Національного Музею.

Галактіон Чіпка.

З судової салі.

ЗАКІНЧЕННЯ МАСОВОГО ПРОЦЕСУ ПРОТИ 96 ПЛАСТУНІВ У СТРИЮ.

В доповненні до нашого короткого звідомлення про цей процес подаємо ще отсі подробиці:

В пятницю, 13. ц. м., закінчилася перед окружним судом у Стрию відложена вперед двох місяців (12. і 13. грудня м. р.) розправа проти 96 студентів, студенток і вчительок та ремісничої молоді за приналежність до позашкільного пласту, докладніше: трьох курінів старших пластунів (ок), що істнували в Стрию до часу їх розвязання в квітні м. р. на основі статутів „Краєвого Т-ва охорони дітей і опіки над молоддю“. Вів розправу судя Кубріхт, обвинувачував прок. Валіш, як оборонці явилися всі стрийські адвокати українці, а саме: д-р Гарасимів, д-р Домбчевський, адв. Думин, обор. Ерденберґер, д-р Калуський і д-р Лужецький.

На розправі доповнено переслухання свідків: одного агента поліції та двох представниць стрийської філії „Краєвого Т-ва опіки над молоддю“. Опісля відчитано письмо стрийського повіт. староства та предложені обороною писані документи.

Розправа виказала найбільш очевидно, що позашкільні курені пластунів у Стрию не були, як твердив акт обвинувачення, організацією нелеґальною і тайною, а навпаки: істнували цілком явно і не без відома адміністраційної влади, чого найкращим доказом були улаштовувані за дозволом цеїж влади ріжні прилюдні виступи пластунів у Стриї, а далі й сам розпорядок староства про розвязання позашкільних курінів Пласту.

Суд видав присуд, яким звільнено всіх 96 обвинувачених від кари і провини.

ПРОЦЕС ПРОТИ ПОСЛА В. КОХАНА ЗА ДЕРЖАВНУ ЗРАДУ.

Другий день розправи.

Другого дня розправи проти посла Кохана на салю покликано 21 свідків, учасників ріжних віч, на яких промовляв підсудний. Між свідками 6 поліцаїв.

Свідок Кирило Петочко з Журавець, українець, селянин, присягнувши по українськи, зізнав ломаною польською мовою: „Посол Кохан говорив на вічу в Журавцях, що Польща гнобить українців, що українцям всюди не дуже добре, що поляки касують українські школи, все говорив про українців і поляків, але що говорив, я не памятаю. Памятаю, що посол Кохан не дуже моцно критикував Польщу, не лаяв, а так говорив, як треба, врештою, я далеко стояв і не чув усього, бо на вічу був шум, гамір“.

Предсідник трибуналу: Чи посол К. говорив, що здобудемо Україну, хочби треба йти по трупах?

Свідок Петочко: Я не памятаю. Памятаю, що посол К. говорив, щоби закладати кооперативи.

Оборонець д-р Шухевич: Чи після віча поліція списуючи з вами протокол, випитувала вас, що ви чули? І як то прийшло до того протоколу, на якім опирається акт обвинувачення?

Свідок (по українськи): Я не знаю, як зробили протокол, мене не дуже випитували на поліції. В протоколі сказано, що я чув, якто посол кричав про автономію, але я про автономію не чув, я чув, що посол говорив: „Нам треба праці, праці, і ще раз праці“.

Свідок Юзеф Нога, постерунковий поліції в Журавцях, зізнав: Посол Кохан на вічу говорив, що найбільшими злочинцями супроти українців є румуни, які нищать все, що українське, але й поляки не ліпші, бо під Польщею українці вже мають тільки 4 свої школи, крім того йде кольонізація, польонізація, тому українці повинні вступати до УНДО і боронитися, бо як так далі буде, то всі українські селяни мусять тікати до Америки. Українці повинні зорганізуватися і навіть по трупах іти до самостійної України, боротися, щоби здобути землю і волю. Посол говорив також, що конечно треба домагатися, щоби староства, поліція й уряди були українські. Говорив теж, що нема що надіятися на більшовиків, бо українці без них здобудуть державу, а потім сядуть собі при гарних зелених столиках і будуть судити поляків.

Д-р Шухевич: Чи в Журавцях і в околицях є українські школи?

Свідок: Там є польські школи з руською викладовою мовою. Врештою, це належить до Кураторії.

Оборонець д-р Шухевич доказує, що посол Кохан не міг говорити, що в Галичині є тільки 4 українські школи, бо в самій околиці Журавців є більше, як 4 такі школи.

Свід. Максим Вакун, селянин, українець, ішов з поля, вступив на віче, трохи сидів, трохи слухав, трохи спав, але чув, що український нарід бідний, порозкиданий, що русини дуже бідні.

Предсідник трибуналу: Як хтось бідний, то йому треба щось дати, але чи посол К. говорив, що Україну душать?

Свідок: Та як душать? Не душать. Я такого не чув, бо люди робили гармідер.

Предсідник триб.: Чи посол говорив, що Галичину треба відобрати і створити Україну?

Свід.: Я такого не чув.

Предсідн. триб.: Чи посол говорив про автономію? Вже на поліції зізнали, що посол К. домагався автономії.

Свідок: Га? Автономії? Я не знаю, що таке автономія. Мене на поліції не переслухували, але я підписав протокол, бо казали. На вічу я нічого не чув, тільки щось трошки про податки і хлопську шкіру.

Обор. д-р Старосольський: Вас на поліції не переслухували?

Свідок: Я був у стодолі, прийшов поліціянт, спитав чи я був на вічу і казав підписати якийсь протокол, який вже був готовий, а я того протоколу не читав.

Предс. триб.: Але ви в дорозі, ідучи з поліцією, говорили: „А я таки чув, що посол Кохан казав, що треба руську землю відобрати і зробити Україну“.

Свідок: Я нічого не памятаю.

Обор. д-р Старосольський виказує, що цей свідок вже у слідчого судді зізнав, що поліція записала в протоколі те, чого він зовсім не говорив і не чув, а саме слова посла К.: „Треба йти до української державности і по трупах“.

Оборонець д-р Ст. Біляк кількома питаннями спонукує свідка признати, що посол К. говорив на вічу лише про конечність праці, організації, кооператив і шкіл.

Далі предсідник трибуналу конфронтує свідка Вакуна з постерунковим *С. Бенцаком*. Постерунковий твердить, що Вакун говорив поліції, начеб то посол К. промовляв на вічу про конечність збройної боротьби, про трупи, через які треба йти до державности, а свідок Вакун відповідає: „То неправда!“.

Постерунковий суперечить сам собі: Раз твердить, що Вакун говорив це, ідучи до слідчого судді, а другий раз каже, що це було підчас повороту від судді, в дорозі з Белза. Цей самий свідок Бенцак у слідчого судді зізнав, що посол К. говорив про кольонізацію і боротьбу з нею, а тепер зізнає, що посол К. про кольонізацію не говорив взагалі, лише про відірвання Сх. Галичини від Польщі.

Свід. С. Фрайденберґер, постерунковий з Чесанова, зізнав, про віче в Чесанові те саме, що сказано в акті обвинувачення, додаючи, що посол К. говорив і таке: „Маршал Пілсудський у травні гарматами розігнав злодійський уряд, але й тепер при владі злодії, які крадуть, як крукв, не гірше, як їх попередники“. Посол К. говорив теж, що в той час, як польське студентство панує, українські студенти не мають де вчитись, живуть у сутеринах, голодують і вчаться під багнетом поліції, або і в кримінал. В слідчого

судді цей свідок зізнав, що посол К. накликав головно організуватися для боротьби з корупцією.

Оборонці виказують в зізнаннях цього свідка протиріччя.

Свідок о. Іван Костек, греко-катол. парох в Чесанові, після присяги зізнає: Я політикою мало займаюся, бо не маю часу, але тому, що віче відбулося в моїй парохії, я вважав своїм обовязком піти на віче. Мене там вибрали предсідником віча, я вирок приняв. Що говорив посол К. на вічу, я не памятаю, бо я не політик і політичні промови вилітають мені з голови.

На запит оборонця д-ра Шухевича свідок зізнає: „Колиб посол К. говорив щось дуже небезпечне, то я, як предсідник віча, був би напевно звернув йому увагу, що не беру на себе за те відповідальности. Промова п. Кохана не була бунтуюча, але спокійна.

Свід. Франц Качур, 27-літній студент, українець, зізнає: На вічу в Чесанові посол К. складав звідомлення зі своєї посольської роботи, говорив про шкільництво, про економічну крізу, згадував про слабий розвиток українських шкіл, про політику говорив мало, а більше про економіку.

На запит *д-ра Біляка* свідок Качур пригадує собі, що посол К. говорив на вічу про брак українського університету, гімназій і т. д. Віче мало характер справоздавчий, а не бунтуючий, може опозиційний, критикуючий, але не антидержавний.

Свід. Вацлав Козак, постерунковий з Олешиць, зізнає, що посол К. на вічу в Олешицях таки бунтував проти Польщі і представляв положення українців у Польщі як страшну неволю та закликав до боротьби, організованости, бо хвиля визволення недалека.

Свід. о. Антін Макар, гр.-кат. парох у Олешицях, зізнає: На вічу в Олешицях я був предсідником. Посол К. складав звідомлення з діяльности Українського Парляментарного Клюбу, заохочував до освіти, праці організованости, проти Польщі не бунтував, нічого антидержавного не сказав, а колиб щось було антидержавного, то я був би перервав йому промову. На вічу було з 30 поляків і колиб посол К. був сказав що протипольського, то бодай один поляк був би запротестував, а такого не було. Я живу з польським священиком у згоді і колиб віче посла К. було протидержавне, то бодай цей священик був би мені звернув увагу.

Свід. Козій Іван, українець, студент фільософії, твердить, що на вічу посла Кохана були і поляки, що промова пос. К. не була бунтуюча, ані протидержавна, а мала позитивний характер.

Свідка конфронтують з команданом постерунку в Олешицях Козаком і ці два свідки, сконфронтовані разом, зізнають про віче крайньо протилежні речі.

Прокуратор Ліпш: Чи ви малиб право розвязати віче, колиб промова посла К. була протидержавна і чи розвязалиб?

Свідок В. Козак: Якби промова була протидержавна, то я був би віче розвязав, але промова була проти уряду, не проти Польщі і я не розвязав (на салі сміх).

Загально можна ствердити, що зізнання свідків міцно захитали будівлю акту обвинувачення.

Справлення помилки. У вчорашньому звідомленні з розправи проти посла В. Кохана подано помилково, що він уроджений 1888 р. Має бути: **1898 року.**

—o—

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

О. Іван Рогужинський, б. довголітний пістинський декан, помер у понеділок, дня 16. ц. м. Похорони Покійного відбудуться в четвер 19. ц. м. в Ключеві Великім, п. Коломия. В. Й. П.!

Василь Білецький, емеритований професор академічної гімназії у Львові і бувший директор приватної української гімназії „Рідної Школи" в Рогатині, помер у 76-ому році життя у Львові дня 18. лютого 1931. Похорони відбудуться в пятницю 20. ц. м. в год. 2.30 попол. з дому жалоби при вул. Гіпсовій ч. 44 на Личаківський цвинтар. В. Й. П.!

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз" платив кооперативам дня 18. лютого 1931 року: масло експортове 4·60 зол., десерове пріма 4·50 зол. за кільо; літра молока 28—29 сот.; літра сметани 1·50 зол., копа яєць 6·40 зол. Тенденція на яйця знижкова, на масло удержана.

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". В друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10.